

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
НАУКОВА ЛАБОРАТОРІЯ «ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ»
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ДОКТОРАНТІВ І
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

ОСВІТА МАЙБУТНЬОГО: СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ КОНТЕКСТАХ

збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної
конференції молодих учених

Одеса
Видавець Букаєв Вадим Вікторович
2026

DOI: <https://doi.org/10.24195/FutureEducation2026>

УДК 37:502.131.1

О-72

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 14 від 28.05.2026 року)

Матеріали друкуються в авторському варіанті

Освіта майбутнього: стратегія сталого розвитку в
О-72 європейському та національному контекстах : збірник
матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції
молодих учених. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович,
2026. 110 с.

УДК 37:502.131.1

©ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО», 2026

*Марія Вікторівна Савченкова,
аспірант, викладач кафедри дошкільної педагогіки,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-1904-7713>
DOI: <https://doi.org/10.24195/FutureEducation2026-5>*

SOFT SKILLS ТА КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Реформування системи дошкільної освіти України, зумовлене прийняттям оновленого Базового компонента дошкільної освіти, принципово змінює вимоги до фахової компетентності вихователя закладу дошкільної освіти. Сучасний вихователь постає не транслятором готових знань, а партнером у розвитку дитини: він має гнучко реагувати на індивідуальні потреби вихованців, організовувати розвивальне середовище та налагоджувати конструктивну взаємодію з батьками і колегами [1]. У цьому контексті принципового значення набуває розвиток soft skills – комплексу міжособистісних, комунікативних і рефлексивних якостей, без яких реалізація особистісно зорієнтованої педагогіки у ЗДО залишається декларативною.

В університетській підготовці вихователів, однак, зберігається суттєва диспропорція: навчальний час переважно відводиться на формування предметних (hard skills) компетентностей, тоді як soft skills і критичне мислення розвиваються стихійно. Ця невідповідність між освітніми пріоритетами університету і реальними вимогами фахової діяльності у ЗДО зумовлює потребу в теоретичному осмисленні умов і механізмів цілеспрямованого формування soft skills та критичного мислення у майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Проблема soft skills у системі вищої педагогічної освіти набуває особливої гостроти в умовах глобальних змін ринку праці. С. Succì та М. Capovì у порівняльному дослідженні студентів і роботодавців із шести європейських країн встановили: 86 % роботодавців фіксують зростання вимог до soft skills за останні 5–10 років, а компанії загалом оцінюють ці якості вище, ніж самі студенти. Дослідниці виявили системний розрив між самооцінкою випускників і реальними очікуваннями ринку: найбільший дефіцит зафіксовано у здатності до конструктивного вирішення конфліктів, активного слухання та організаторської ініціативності – якостях, особливо затребуваних у педагогічній роботі з дітьми і батьками [6].

Критичне мислення займає особливе місце у структурі soft skills педагога, виступаючи водночас самостійною когнітивною компетентністю і

метакогнітивною умовою розвитку інших м'яких навичок. R. Ennis визначає критичне мислення як розумно рефлексивне мислення, зосереджене на ухваленні рішень щодо того, у що вірити і як діяти. Такий підхід підкреслює практичну, а не суто академічну природу критичного мислення: воно є не технікою розв'язання логічних задач, а інструментом орієнтування у реальних, часто неоднозначних ситуаціях – саме тих, що становлять повсякденну тканину педагогічної роботи вихователя [4].

C. Dwyer, M. Hogan та I. Stewart запропонували інтегровану модель критичного мислення, що охоплює три нерозривних рівні: когнітивний (аналіз, синтез, оцінювання), метакогнітивний (усвідомлення та регуляція власних мисленневих процесів) і диспозиційний (відкритість, допитливість, прагнення до точності). Для підготовки вихователів особливо принциповим є диспозиційний рівень: навички аналізу можна засвоїти в аудиторії, однак схильність систематично ставити під сумнів власні педагогічні стереотипи і шукати альтернативні пояснення поведінки дитини формується лише у процесі реальної практичної діяльності, підкріпленої рефлексією. Без диспозиційної основи когнітивні вміння критичного мислення залишаються ситуативними прийомами, а не стійкою компетентністю [3].

Зв'язок між критичним мисленням і soft skills педагога є двоспрямованим. З одного боку, розвинене критичне мислення безпосередньо підвищує якість комунікативної взаємодії: вихователь, здатний аналізувати контекст і розпізнавати прихований зміст у поведінці дитини чи висловлюванні батьків, буде ефективніший педагогічний діалог. З іншого боку, розвинені soft skills – зокрема відкритість до зворотного зв'язку і схильність до самоаналізу – є диспозиційною основою критичного мислення. В итоге, ці дві групи компетентностей не конкурують за навчальний час, а взаємно підсилюють одна одну, що робить їх спільне формування раціональним і педагогічно ефективним.

Аналіз досліджень ефективності різних методів формування критичного мислення і soft skills у вищій школі засвідчує: репродуктивні та лекційні форми навчання не забезпечують розвитку цих якостей. M. Bezanilla, D. Fernández-Nogueira, M. Poblete та H. Galindo-Domínguez у дослідженні поглядів 100 викладачів вищої школи встановили: найефективнішими методами розвитку критичного мислення є кейс-метод, структуровані дискусії, проблемне навчання і рефлексивні практики. Принциповий висновок авторів полягає в тому, що ці методи впливають одночасно на когнітивні складові критичного мислення і на комунікативно-організаторські якості – тобто одночасно формують soft skills. Відтак активні методи навчання є стратегічним ресурсом для комплексного розвитку обох груп компетентностей [2].

Педагогічна практика у ЗДО є середовищем, де всі зазначені методи отримують реальний педагогічний контекст. На відміну від аудиторних

симуляцій, практика занурює студента у ситуації з реальними наслідками: некритичне відтворення засвоєних прийомів не спрацьовує, неефективна комунікація з дитиною або батьком одразу дає відчутний зворотний зв'язок. Вследствие этого практика є не лише місцем застосування знань, а й природним середовищем формування soft skills і критичного мислення – за умови, що вона структурована відповідними рефлексивними механізмами: щоденниками педагогічних спостережень, кейс-аналізом ситуацій, супервізійними бесідами з методистом і рольовими іграми для відпрацювання комунікативних стратегій.

Особливе значення soft skills у контексті підготовки вихователів ЗДО підтверджується масштабним мета-аналізом якості дошкільної освіти, проведеним M. Manning, G. Wong, C. Fleming та S. Garvis: дослідники узагальнили дані 148 наукових праць і встановили, що фахова кваліфікація вихователя, зокрема його особистісно-комунікативні характеристики, є одним із найбільш прогностичних чинників якості освітнього середовища ЗДО. Автори підкреслюють: у дошкільній освіті особистісні якості педагога мають більший вплив на розвиток дітей, ніж у загальній середній освіті. Це пояснюється специфікою дошкільного дитинства: дитина перших років життя є надзвичайно чутливою до якості емоційної взаємодії, і вихователь із нерозвиненими soft skills фактично стає гальмом розвитку своїх вихованців, навіть якщо він методично грамотно реалізує освітню програму [5].

Soft skills вихователя тому набувають не лише фахового, а й розвивального значення. Педагог із розвинутою комунікативною гнучкістю, здатністю до рефлексії й організаторською ініціативністю фактично формує у дитини первинну модель мислення і спілкування. Цей висновок надає проблемі розвитку soft skills та критичного мислення у майбутніх вихователів особливої соціальної та педагогічної ваги і ставить її у ряд пріоритетів університетської підготовки за спеціальністю А2 «Дошкільна освіта».

Проведений теоретичний аналіз дозволяє сформулювати такі висновки. По-перше, soft skills та критичне мислення є взаємопов'язаними і взаємозумовленими компонентами фахової компетентності вихователя ЗДО: критичне мислення виступає водночас складовою soft skills і метакогнітивною умовою їх розвитку, тоді як розвинені soft skills формують диспозиційну основу критичного мислення. По-друге, підготовка вихователів потребує цілеспрямованого переходу від переважно знаннєвого до компетентнісного підходу, де soft skills і критичне мислення посідають рівноцінне з предметними компетентностями місце.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). *Вихователь-методист дошкільного закладу*. Київ, 2021. 63 с.

2. Bezanilla M. J., Fernández-Nogueira D., Poblete M., Galindo-Domínguez H. Methodologies for teaching-learning critical thinking in higher education: the teacher's view. *Thinking Skills and Creativity*. 2019. Vol. 33. Article 100584. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2019.100584>
3. Dwyer C. P., Hogan M. J., Stewart I. An integrated critical thinking framework for the 21st century. *Thinking Skills and Creativity*. 2014. Vol. 12. P. 43–52. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2013.12.004>
4. Ennis R. H. Critical thinking across the curriculum: a vision. *Topoi*. 2018. Vol. 37, №. 1. P. 165–184. <https://doi.org/10.1007/s11245-016-9401-4>
5. Manning M., Wong G. T. W., Fleming C. M., Garvis S. Is teacher qualification associated with the quality of the early childhood education and care environment? A meta-analytic review. *Review of Educational Research*. 2019. Vol. 89, №. 3. P. 370–415. <https://doi.org/10.3102/0034654319837540>
6. Succi C., Canovi M. Soft skills to enhance graduate employability: comparing students and employers' perceptions. *Studies in Higher Education*. 2020. Vol. 45, №. 9. P. 1834–1847. <https://doi.org/10.1080/03075079.2019.1585420>

ЗМІСТ

Oleksii Lystopad EUROPEAN EDUCATIONAL POLICY ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT AS A BENCHMARK FOR THE MODERNIZATION OF UKRAINE'S NATIONAL EDUCATION SYSTEM.....	3
Гуданич Н. М. РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ ІНІЦІАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗДО.....	7
Листопад Н. Л. ВНУТРІШНЯ СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ: ПЕРЕВІРКА ВАЛІДНОСТІ ТА НАДІЙНОСТІ ДІАГНОСТИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ.....	10
Мардарова І. К. ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У СВІТЛІ ІДЕЙ Я. А. КОМЕНСЬКОГО.....	14
Савченкова М. В. SOFT SKILLS ТА КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	19
Дончак Т. А. ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ДИТИНИ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ВАЖЛИВИЙ ПОКАЗНИК ЇЇ ГОТОВНОСТІ ДО НАВЧАННЯ В НУШ.....	23
Колода Ю. Б. СТЕАМ-ТЕХНОЛОГІЇ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	26
Кудрявцева О. А., Бузлаєва А. О. ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПЛАНЕТУ ЗЕМЛЯ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ РЕДЖІО ЕМІЛІЯ.....	31
Кудрявцева О. А., Лігуша Р. О. ОПТИМІЗАЦІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ МАКАТО ШИЧІДА.....	36
Кудрявцева О. А., Єремєєва А. О. ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ ТА ІНІЦІАТИВНОСТІ У МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ПІД ЧАС САМООБСЛУГОВУЮЧОЇ ПРАЦІ.....	41